

UAB „Investicijų ir verslo garantijos“

Žaliųjų finansų institutas

Klausimai – atsakymai

**Tvarumo reguliavimas, žalieji finansai,
ES Taksonomija ir DNSH principas**

2024 m. balandis

Turinys

Žaliųjų finansų svarba	4
1. Kas yra žalieji finansai ir kodėl jiems pastaruoju metu skiriamas dėmesys?.....	4
2. Kas yra ESG veiksniai?.....	4
3. Kas yra SDG?.....	5
4. Kas yra Europos žaliasis kursas? Ką reiškia “Net Zero” ir kuo svarbūs 2030 m., 2040 m. ir 2050 m.?	5
5. Kokios yra tvarumo rizikos?	6
6. Kokios yra žaliųjų finansų ateities perspektyvos? Ar tai nėra trumpalaikė “mada”?	7
Tvarumo reguliavimas	8
7. Koks tvarių finansų reguliavimo tikslas?.....	8
8. Kas yra GRI? ESRS? IFRS? SASB? XBRL?	8
9. Kokios įmonės turės rengti tvarumo ataskaitas? Kada ir kaip tam pasiruošti?.....	9
10. Kokie duomenys turi būti renkami tvarumo ataskaitai?	9
11. Kaip paskatinti tiekėjus teikti duomenis, reikalingus rengti tvarumo ataskaitą?.....	10
12. Kokia apimtimi finansų rinkos dalyviams Lietuvoje taikomas SFDR ir ES Taksonomijos reglamentas?.....	10
13. Kaip tvarumo reguliavimas keičia finansų sektorių?.....	11
Žalieji finansiniai produktai	12
14. Kokius žalius finansinius produktus gali siūlyti/siūlo bankai ar kitos finansų institucijos?	12
15. Kuo žaliosios obligacijos skiriasi nuo „paprastų“ obligacijų?	12
Įmonių žalumas	14
16. Kaip įmonės gali įvertinti savo žalumą?	14
17. Kaip įvertinti žalius (tvarius) projektus ar įmones?	14
18. Kas yra pertvarkos planai (angl. transition plans), pertvarkos finansavimas (angl. transition finance)?.....	14
19. Kaip tvarumo temos integravimas į įmonės verslo modelį gali paveikti įmonės riziką ir pelningumą? ..	15
20. Ar tvarumas gali būti pelningas?	15
ES Taksonomija ir DNSH principas	16
21. Kas yra ES „žalioji“ Taksonomija ir ką reikia padaryti, norint ją atitikti?	16
22. Kas yra DNSH principas?	16
23. Kokiems aplinkos tikslams taikomas DNSH principas	16
24. Kodėl reikalaujama atitikti DNSH principą net ir nesiekiant atitikimo ES Taksonomijai?	17
25. Kokioms įmonėms aktualus DNSH principas ir kiek reikės papildomų pastangų įgyvendinant šį principą?	17
26. Kodėl DNSH principas svarbus ir kuo verslui gali būti naudingas jo laikymasis?	18

27. Kaip žinoti, ar planuojamas įgyvendinti projektas atitiks DNSH reikalavimus?.....18
28. Kokie dokumentai gali padėti pagrįsti, kad projektas atitinka DNSH principą? 19
29. Kas nutiks, jeigu veikla, kuriai siekiama gauti finansavimą iš ES fondų, neatitiks bent vieno iš DNSH kriterijų?.....19
30. Jeigu organizacijos/įmonės vykdomas projektas atitinka DNSH principą arba organizacija/įmonė vykdo Taksonomijos kriterijus atitinkančią veiklą (angl. Taxonomy-aligned) ar įmonė irgi laikytina žalia? ... 20

Žaliųjų finansų svarba

1. Kas yra žalieji finansai ir kodėl jiems pastaruoju metu skiriamas dėmesys?

Žalieji finansai – tai finansinė veikla (skolinimas ir investavimas), kuria siekiama padaryti teigiamą poveikį aplinkai, finansuojant atsinaujinančių energetikos išteklių, aplinkosaugos, prisitaikymo prie klimato kaitos pokyčių ir kitus projektus, mažinant dabar vykdomų ar jau įvykdytų projektų poveikį aplinkai.

Žalieji finansai apima:

- Investicijas į atsinaujinančius energijos išteklius, energijos vartojimo efektyvumo didinimą, aplinkos apsaugos technologijas, bioįvairovės apsaugą, žiedinės ekonomikos kūrimą ir pan.
- Tvarių projektų finansavimą. Pvz., tvarūs pastatai, elektromobiliai viešajam transportui.
- Finansinius produktus, skirtus padėti vartotojams ar verslui sumažinti savo neigiamą poveikį aplinkai. Pvz., žaliosios obligacijos ir paskolos.

Išaugęs dėmesys žaliesiems finansams iš esmės yra susijęs su klimato krize ir kitomis aplinkos apsaugos problemomis, vis didėjančiu valstybių dėmesiu bei jų įsipareigojimais spręsti žmogaus veiklos sukeltas aplinkosaugos problemas. Žinoma, prisideda ir reguliavimas, kuris įpareigoja ir skatina įmones atskleisti apie savo daromą neigiamą poveikį aplinkai. Tuo pat metu keičiasi ir investuotojų ar vartotojų sąmoningumas – vis daugiau žmonių nori remti tvarią veiklą ir pradeda domėtis, kokį poveikį sukuria jų išleistas euras.

Dėl to, kad žalieji finansai yra pagrindinis įrankis siekiant kovoti ir mažinti klimato kaitą ir spręsti kitas aplinkos apsaugos problemas, žaliųjų finansų sektorius sparčiai auga. Vis daugiau finansų rinkos žaidėjų siūlo žaliuosius produktus ir paslaugas.

2. Kas yra ESG veiksniai?

ESG yra Environmental, Social, Governance trumpinys, kuris reiškia:

- **Aplinkos** apsaugos veiksniai. Tai apima įmonės poveikį aplinkai, pavyzdžiui, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, vandens naudojimą. Taip pat iš aplinkos kylančias rizikas įmonei, pavyzdžiui dėl klimato kaitos padažnėjusių potvynių rizikas.
- **Socialinius** veiksniai. Apima įmonės poveikį savo darbuotojams, klientams ir bendruomenėms, pavyzdžiui, darbo sąlygas, žmogaus teisių apsaugą ir įvairovę. Lygiai taip pat gali reikšti ir socialines rizikas kylančias įmonei dėl nesugebėjimo užtikrinti žmogaus teisių, lygybės ir pan.
- **Valdysenos** veiksniai. Apima įmonės valdymo struktūrą ir praktikas, pavyzdžiui, skaidrumą, atskaitomybę ir kovą su korupcija. Taip pat gali apimti ir rizikas kylančias įmonei dėl netinkamos valdysenos praktikos.

Investuotojai, bankai, partneriai ar kiti suinteresuotieji asmenys gali naudoti ESG kriterijus vertindami įmones. Šie kriterijai gali padėti įvertinti ilgalaikį įmonės požiūrį, siekį užtikrinti gerą įmonės reputaciją, daryti teigiamą poveikį aplinkai ar socialinei gerovei, kitaip tariant, nustatyti, kurios įmonės yra geriau pasirengusios ateities iššūkiams ir galimybėms susijusioms su tvarumu. Tai gali padėti sumažinti riziką ir identifikuoti ilgalaikio augimo galimybes.

3. Kas yra SDG?

Darnaus vystymosi tikslai arba Sustainable Development Goals (SDG) yra pasaulinis susitarimas, kurį Jungtinių Tautų valstybės narės priėmė 2015 m. ir įsipareigojo pasiekti SDG tikslus iki 2030 m.

SDG apima 17 tikslų, kurie siekia spręsti didžiausias pasaulio problemas, įskaitant skurdą, nelygybę, klimato kaitą, aplinkosaugos problemas, taiką ir teisingumą. Kiekvienas iš šių tikslų yra suskaidytas į konkretesnius uždavinius ir rodiklius, kuriais matuojama pažanga. Pavyzdžiui, pirmojo tikslo – panaikinti skurdą – uždavinys yra iki 2030 m. bent perpus sumažinti visų amžiaus grupių žmonių, gyvenančių skurde pagal nacionalinius apibrėžimus, skaičių.

Tikslai:

Šaltinis: <https://lithuaniasdg-ls-osp-sdg.hub.arcgis.com/>

Šie tikslai yra tarpusavyje susiję ir siekia skatinti tvarų vystymąsi bei užtikrinti, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje.

Lietuva taip pat turi patvirtintą Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją „Lietuva 2030“ ir rengia bei skelbia Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo ataskaitas. Daugiau informacijos rasite [Lietuvos SDG interneto svetainėje](#).

4. Kas yra Europos žaliasis kursas? Ką reiškia „Net Zero“ ir kuo svarbūs 2030 m., 2040 m. ir 2050 m.?

Europos žaliasis kursas yra Europos Sąjungos strategija, skirta pereiti prie tvarios ekonomikos, kuria siekiama iki 2050 m. Europos Sąjungai tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu, t. y., išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį subalansuoti su jų sugėrimu/paėmimu/absorbavimu iš atmosferos (arba kitaip tariant „Net Zero“). Europos žaliasis kursas reikalauja didelio masto investicijų į atsinaujinančią energiją, energinio efektyvumo didinimą, žiedinę ekonomiką, transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorių

transformaciją, biologinės įvairovės apsaugą. Europos žaliuoju kursu taip pat siekiama skatinti ekonominį augimą ir užtikrinti socialinę įtrauktį.

„Net Zero“ reiškia tikslą pasiekti nulinį ŠESD išmetimo balansą – kuomet visos išmetamos emisijos yra kompensuojamos jų surinkimu/sugėrimu ar jas kitaip neutralizuojant/absorbuojant. Šis tikslas yra gyvybiškai svarbus, kad būtų išvengta pavojingiausio poveikio klimatui scenarijus.

2030 m. yra svarbus permainų riboženkliis, kadangi Europos Sąjunga iki šių metų nusistatė ambicingus tikslus sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas mažiausiai 55 proc. lyginant su 1990 m. lygiu, taip parodant pažangą link 2050 m. „Net Zero“ tikslo.

2040 m. dar vienas svarbus „Net Zero“ tikslo siekimo etapas: Europos Komisija rekomenduoja iki 2040 m. grynąjį išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 90 proc., palyginti su 1990 m.

Tai reiškia, kad 2030 m., 2040 m. ir 2050 m. yra svarbūs terminai, nustatantys konkrečius etapus ir tikslus, kurie turėtų būti pasiekti pereinant link tvarios ekonomikos ir siekiant išvengti klimato kaitos sukeltų katastrofiškų pasekmių bei užtikrinti tvarią ateitį ateinančioms kartoms.

5. Kokios yra tvarumo rizikos?

Tvarumo rizikos – tai galimi įvykiai ar situacijos, susijusios su aplinka, socialine atsakomybe ar valdysena, kurie, jeigu įvyktų, turėtų neigiamą poveikį investicijų vertei, įmonės finansinei padėčiai ir pelningumui, reputacijai, ir galimybei tvariai veikti ilgalaikėje perspektyvoje.

Tvarumo rizikos apima daugybę sričių, tokių kaip į aplinką išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) stebėseną ir mažinimą, efektyvus energijos naudojimas, darbuotojų gerovė, verslo etika, ir pan.

Tvarumo rizikas galima klasifikuoti į kelias kategorijas:

- **fizinės** (angl. physical risks), t.y. susijusios su konkrečių gamtinių įvykių (potvynių, sausrų, audrų, karščio bangų, ekstremalių šalčių) daroma žala arba pasaulinės temperatūros kilimo padariniais (išteklių stoka, teritorijų apsėmimas kylant jūros lygiui),
- **pereinamojo laikotarpio** (angl. transition risks), t.y. rizikos, susijusios su naujais reikalavimais, vartotojų ir investuotojų lūkesčiais, rinką keičiančiomis verslo inovacijomis,
- **ir kitos tvarumo rizikos, susijusios su teisine ir reputacine rizikomis**, kylančiomis dėl nepakankamo rizikų valdymo (pvz. bylinėjimosi (angl. litigation) rizika dėl išsamaus patikrinimo sistemos (angl. due-diligence) netinkamumo, aplinkosaugos, socialinių garantijų, ir etikos pažeidimų);

arba skirstyti į tris tvarumo blokus:

- **aplinkos** rizikas, pvz., išteklių trūkumą, taršą, klimato kaitos poveikį ar biologinės įvairovės nykimą;
- **socialines** rizikas, įskaitant darbo sąlygas, darbuotojų ir žmogaus teises, sveikatą ir saugą, bei bendruomenės santykius;
- **valdysenos** rizikas, susijusias su korupcija, skaidrumo, atsakomybės trūkumu, etikos pažeidimais.

Dažnu atveju, tvarumo rizikos siejasi tarpusavyje arba su kitomis rizikomis ir gali stiprinti jų neigiamą poveikį.. Pavyzdžiui, tvarumo rizikos, ypač kylančios dėl priklausomybės nuo gamtos ir veiklos poveikio aplinkai, kelia rimtų iššūkių finansų įstaigų stabilumui ir saugumui, ir gali paveikti visas tradicines finansinių rizikų kategorijas, įskaitant kredito, rinkos, operacinę, likvidumo, verslo modelio, koncentracijos riziką.

6. Kokios yra žaliųjų finansų ateities perspektyvos? Ar tai nėra trumpalaikė „mada“?

Ekomanipuliavimas (angl. greenwashing) yra vienas iš pagrindinių argumentų, kodėl kai kurie kritikai žaliuosius finansus laiko trumpalaikiu arba klaidinančiu reiškiniu. Naudodamos ekomanipuliavimo praktiką, įmonės gali pristatyti savo veiklą ar projektus „žaliais“, tačiau iš tikrųjų jie turi minimalų arba apskirtai neigiamą poveikį aplinkai. Iš esmės šis reiškinys sukelia abejones dėl tikrai žalių įmonių ir tvarių veiklų bei didina nepasitikėjimą žaliaisiais finansais.

Nepaisant to, galima pastebėti kelis kriterijus liudijančius, kad žalieji finansai ir tvarus investavimas nėra laikina, o greičiau ilgalaikė perspektyva: tarptautinių organizacijų ir vyriausybių parama bei įsipareigojimai, tobulėjanti reguliavimo aplinka, skatinanti žaliąjį finansavimą, augantis visuomenės sąmoningumas ir didėjanti žaliųjų finansinių produktų paklausa.

Visa tai rodo, kad žalieji finansai ir tvarus investavimas yra ilgalaikė tendencija, turinti potencialą transformuoti mūsų ekonomiką į žalią ekonomiką.

Žaliųjų finansų institutas pastebi: žaliųjų finansų srityje vis dar turime daug iššūkių, kuriuos reikia įveikti, norinti skatinti žaliųjų finansų ekosistemos plėtrą: trūksta duomenų ir standartų, kurie palengvintų investicinių sprendimų priėmimą, būtinas visuomenės žalią finansinio raštingumo didinimas ir skepticizmo žaliesiems finansams mažinimas, būtina didinti įmonių, bankų, valstybės institucijų tvarumo kompetencijas.

Tvarumo reguliavimas

7. Koks tvarių finansų reguliavimo tikslas?

Tvarių finansų reguliavimo tikslai yra keli:

- Skatinti finansų sektorių integruoti tvarumo veiksnius į rizikų vertinimą, investicinių ir kitų sprendimų priėmimą, siekiant Europos Sąjungai iki 2050 m. pereiti prie tvarios ekonomikos – tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu.
- Nukreipti finansinius srautus į aplinkai draugiškas ir socialiai atsakingas veiklas.
- Didinti skaidrumą ir suteikti investuotojams aiškią informaciją apie tvarumo rizikas ir galimybes.
- Apsaugoti investuotojus ir vartotojus nuo ekomanipuliavimo (angl. greenwashing).

Tvarių finansų reguliavimas padeda užtikrinti, kad finansiniai ištekliai būtų naudojami taip, kad prisidėtų prie ilgalaikės visuomenės gerovės kūrimo ir aplinkos apsaugos.

8. Kas yra GRI? ESRS? IFRS? SASB? XBRL?

Visi šie trumpiniai turėtų būti žinomi įmonėms, besirengiančios rengti ar jau rengiančioms tvarumo ataskaitas. Norint parengti tvarumo standartus atitinkančią ataskaitą, reiktų vadovautis vienu iš tvarumo ataskaitų teikimo standartų:

ESRS – Europos tvarumo ataskaitų teikimo standartai (angl. European Sustainability Reporting Standards). Šie standartai, kuriuos sukūrė [Europos finansinės atskaitomybės patariamoji grupė](#) (EFRAG), yra Europos Sąjungos standartai ir apima net kelis standartų rinkinius: pvz. 12 standartų rinkinys didelėms įmonėms, standartai listinguojamoms mažoms ir vidutinėms įmonėms, savanoriški tvarumo ataskaitų teikimo standartai. Jie sukurti atsižvelgiant į ES teisės aktus ir remiasi dvigubo (dvejopo) reikšmingumo principu (rizikos ir galimybės, poveikis). Tuo tarpu **XBRL** (angl. eXtensible Business Reporting Language) yra ataskaitų ženklavimo kalba, kuria turės būti ženklamos pagal ESRS parengtos tvarumo ataskaitos. Ši kalba leidžia automatizuotai nuskaityti, tvarkyti ir palyginti didelius kiekius duomenų.

GRI – tarptautiniai Visuotinės ataskaitų teikimo iniciatyvos [standartai](#) (angl. Global Reporting Initiative). Tai plačiausiai naudojami tvarumo ataskaitų rengimo standartai pasaulyje, apimantys įvairius tvarumo aspektus: aplinkosauga, socialinė atsakomybė ir valdymas, ir pasižymintys lankstumu.

IFRS – [standartai](#), kuriuos rengia dvi nepriklausomos tarptautinės organizacijos: **IASB** (angl. International Accounting Standards Board) ir **ISSB** (angl. International Sustainability Standards Board), ir jie apima ne tik tvarumo, bet ir finansinės atskaitomybės standartus.

SASB – Tvarumo apskaitos standartų valdybos standartai (angl. Sustainability Accounting Standards Board). Šie [standartai apima 77 specifinius sektorinius standartus](#), kurie padeda konkrečių sektorių įmonėms atskleisti informaciją apie tvarumo aspektus. Šiuos standartus galima naudoti kaip papildančius, norint atskleisti informaciją pvz., pagal IFRS.

Be minėtų standartų, egzistuoja ir kitų tvarumo ataskaitų rengimo standartų, pvz., IIRC (angl. International Integrated Reporting Council) integruotos ataskaitų teikimo gairės.

Įmonei renkantis konkretų tvarumo ataskaitos rengimo standartą reikėtų atsižvelgti į reguliavimo reikalavimus, įmonės veiklos specifiką, tikslus ir suinteresuotųjų šalių poreikius.

Žaliųjų finansų institutas atkreipia dėmesį: ESRS su kitais standartais nėra visiškai suderinti, nors EFRAG kurdamas ESRS atsižvelgė į jau egzistuojančius standartus. Siekiant padėti Europoje veikiančioms įmonėms iki šiol rengusioms tvarumo ataskaitas pagal kitus nei ESRS standartus yra išleisti skirtingų standartų palyginimai, pvz. [GRI-ESRS](#), [GRI-ESRS](#) arba [ESRS-IFRS](#), [ESRS-IFRS](#).

Svarbu pažymėti, kad tvarumo ataskaitos rengimas yra kasmet besikartojantis procesas – peržiūrint pasikeitusią įmonės situaciją, suinteresuotąsias šalis, patikrinant reikšmingas tvarumo temas, peržiūrint tvarumo tikslus. Šiuos dalykus įmonės turėtų nuolat peržiūrėti ir atnaujinti, atsižvelgdamos į besikeičiančią aplinką ar tvarumo standartų reikalavimus.

9. Kokios įmonės turės rengti tvarumo ataskaitas? Kada ir kaip tam pasiruošti?

Žaliųjų finansų institutas yra pateikęs svarbiausią informaciją apie [Įmonių tvarumo ataskaitų teikimo direktyvos](#) taikymą ir dalinasi patarimais, [nuo ko pradėti](#) bei [kaip ją sėkmingai parengti](#).

10. Kokie duomenys turi būti renkami tvarumo ataskaitai?

Ką konkrečiai įmonei rinkti padės atsakyti dvigubo (dvejopo) reikšmingumo vertinimas (angl. double materiality). Įmonės gali remtis šiuo metu egzistuojančiais skirtingais standartais. Pvz., pagal Įmonių tvarumo ataskaitų teikimo direktyvą (CSRD) kuriamais ESRS standartais, arba tarptautiniais GRI (angl. Global Reporting Initiative), SASB (angl. Sustainability Accounting Standards Board) standartais.

Žaliųjų finansų institutas rekomenduoja naudoti ESRS standartus, nes jie bus privalomai taikomi į CSRD reguliavimo apimtį pakliūvančioms įmonėms, kuriais remiantis, atitinkamai vertindamos visą savo tiekimo grandinę, įmonės prašys duomenų ir iš savo partnerių ar tiekėjų.

Konkretūs renkami duomenys priklausys nuo įmonės dydžio, sektoriaus, kuriame ji veikia ir keliamų tvarumo tikslų. Bendrai renkami duomenys apims visus tris tvarumo blokus:

Aplinkos	Socialiniai	Valdysenos
Energijos suvartojimas	Darbuotojų skaičius, darbo vietų kūrimas, darbuotojų išlaikymas	Valdybos struktūra ir įvairovė
Išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis	Darbo sąlygos ir atlyginimai	Antikorupcinė politika
Vandens suvartojimas ir nuotekų kiekis	Žmogaus teisių apsauga	Skaidrumo lygis
Atliekų kiekis ir perdirbimo lygis	Sveikata ir sauga	Rizikos valdymas
Taršos lygis	Bendruomenės ir kt.	Tvarumo strategija ir tikslai ir kt.

Biologinės įvairovės apsauga ir kt.		
-------------------------------------	--	--

Svarbu pažymėti, kad duomenys gali būti renkami tiek iš vidinių įmonės šaltinių, tiek ir išorinių – tiekėjų, duomenų agentūrų ir pan., o juos renkant reiktų atsižvelgti į jų tikslumą, patikimumą, skaidrumą, palyginamumą bei aktualumą.

11. Kaip paskatinti tiekėjus teikti duomenis, reikalingus rengti tvarumo ataskaitą?

Didelėms įmonėms ar įmonėms, norinčioms savanoriškai parengti išsamią tvarumo ataskaitą, reikės surinkti nemažai duomenų, kurių dalis yra gaunama iš tiekėjų. Todėl natūralu, kad kyla klausimų, o kaip paskatinti tiekėjus tuos duomenis pateikti?

- **Tiksliai apibrėžkite, kokių duomenų reikia ir koku būdu juos rinksite.** Ne visada išsiųstas „MS excel“ failas padės efektyviai gauti norimą informaciją. Pagalvokite, ar įmanoma automatizuoti duomenų rinkimą ypač, jeigu tiekėjų ne vienas, o daugiau.
- **Numatykite ne tik aiškius, bet ir realius terminus.** Dalis duomenų turi būti renkami visus metus, kad vėliau galėtų būti susisteminti ir pateikiami, todėl kuo anksčiau informuokite savo tiekėjus ar partnerius.
- **Paiškinkite tiekėjams, kodėl duomenys bus renkami ir kam naudojami.** Tai parodys ne tik Jūsų skaidrumą, bet ir paskatins tiekėjų įsitraukimą siekiant tiek savo, tiek ir Jūsų tvarumo tikslų. Suteikite grįžtamąjį ryšį, kaip tiekėjai galėtų pagerinti savo aplinkos apsaugos, socialinės atsakomybės ar valdysenos praktikas.

Žaliųjų finansų institutas taip pat siūlo pasinaudoti tais sprendimais, kurie jau egzistuoja rinkoje, kad nereikėtų kurti savo klausimynų. Pvz., norint gauti duomenis iš mažų ar vidutinių įmonių galima naudotis paskelbtais ESRS tvarumo standartais savanoriškam įmonių atskleidimui – [VSME](#) (angl. draft Voluntary Standard for non-listed SMEs), kurių dalis pritaikyta būtent duomenų teikimui verslo partneriams.

Itin svarbu suprasti ir savo motyvus bei daromą poveikį per tiekimo grandinę. Paskatinant tiekėjus teikti duomenis, reikalingus rengti Jūsų tvarumo ataskaitai, galima pagerinti visą įmonės tiekimo grandinės tvarumą ir padaryti teigiamą poveikį aplinkai ir visuomenei.

12. Kokia apimtimi finansų rinkos dalyviams Lietuvoje taikomas SFDR ir ES Taksonomijos reglamentai?

Su tvarumu susijusios finansinės informacijos atskleidimo [reglamentas Nr. 2019/2088](#) (angl. Sustainable Finance Disclosure Regulation, SFDR) ir ES Taksonomijos [reglamentas Nr. 2020/852](#) (angl. EU Taxonomy Regulation, ES Taksonomija) yra tiesioginio taikymo teisės aktai. Tai reiškia, kad jie neturi būti perkelti į Lietuvos nacionalinius teisės aktus ir yra taikomi juose numatytiems subjektams ir nustatytais terminais tiesiogiai.

- SFDR nustato reikalavimus dėl informacijos apie tvarumą atskleidimo finansų rinkos dalyviams, finansų patarėjams ir finansiniams produktams (visus apibrėžimus ir apimtį galite rasti SFDR 2 str.). Daugiau informacijos skelbia ir [Žaliųjų finansų institutas](#).

- ES Taksonomija – tai klasifikavimo sistema, leidžianti įvertinti, ar investicijos arba veiklos gali būti laikomos tvarios aplinkos atžvilgiu, tačiau ją priimant atlikti ir tam tikri SFDR pakeitimai susiejant šiuos reglamentus bei įtraukiant papildomą privalomą atskleisti informaciją finansų rinkos dalyviams ir pagal ES Taksonomiją. Daugiau informacijos skelbia ir [Žaliųjų finansų institutas](#).
- Abu reglamentus taip pat sieja SFDR papildantys techniniai reguliavimo standartai ([Deleguotasis reglamentas Nr. 2022/1288](#)), kurie labai tiksliai nustato kokiu formatu, kokia informacija ir kur turi būti atskleidžiama apie finansų rinkos dalyvių teikiamus finansinius produktus, priklausomai nuo jų keliamų su tvarumu susijusių tikslų.

Pažymėtina, kad [Lietuvos bankas](#) yra priežiūros institucija, stebinti, kaip finansų rinkos dalyviai Lietuvoje laikomasi SFDR ir Taksonomijos reglamento nuostatų.

13. Kaip tvarumo reguliavimas keičia finansų sektorių?

Su tvarumu susijusios informacijos atskleidimo reikalavimai, žaliųjų investicijų, tvarumo rizikų vertinimo reikalavimai – visa tai ne tik užtikrina, kad finansiniai sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į aplinkos, socialinius bei valdymo (ESG) veiksnius, siekiant užtikrinti finansų sektoriaus tvarumą ir perėjimą prie ekonomikos tvarumo, tačiau ir keičia visą finansų sektorių.

Didina skaidrumą. Tvarumo reguliavimas nustato reikalavimus dėl tvarumo informacijos atskleidimo – tvarumo rizikos, tikslai, neigiamas poveikis tvarumui (daugiau skaitykite [apie SFDR reglamentą](#)). Tai reiškia, kad investuotojai turi prieigą prie išsamios, palyginamos informacijos apie tai, kaip finansų rinkos dalyviai valdo tvarumo rizikas ir naudojami galimybėmis. Finansų sektoriaus žaidėjai, turi užtikrinti pakankamas tvarumo kompetencijas ir informaciją atskleisti aiškiai, tiksliai, neklaidinančiai, o tai didina ir visuomenės pasitikėjimas žaliaisiais (tvariais) finansais bei bendrai finansų sektoriumi.

Mažina rizikas. ESG veiksnių integravimas į investicinių sprendimų priėmimo procesą, rizikų valdymo procesą, išsamaus patikrinimo politiką, leidžia geriau įvertinti su tvarumu susijusias rizikas, pvz. klimato kaitos poveikį ar socialines rizikas. Taip geriau valdomos tvarumo rizikos, sumažinamas jų galimas neigiamas poveikis tiek finansiniams produktams tiek ir patiems rinkos dalyviams, skatinamas ilgalaikis stabilumas.

Keičia veiklos modelius. Finansų sektoriaus įmonės, norėdamos ne tik atitikti reikalavimus, bet ir išlikti konkurencingomis, yra priverstos peržiūrėti ir pritaikyti savo veiklos modelius, verslo strategijas, atsižvelgdamos į tvarumą. Nors trumpuoju laikotarpiu tvarumas gali sukelti papildomą reguliacinę naštą, išaugusias išlaidas dėl procesų, sistemų pritaikymo, investicijų į žmogiškąjį kapitalą poreikio, tačiau ilguoju laikotarpiu generuoja naudą per ilgalaikės vertės kūrimą, naujų produktų ir paslaugų pasiūlymą, rinkos nišų paiešką.

Tvarumo reguliavimas finansų sektoriuje skatina didesnį skaidrumą, mažina su tvarumu susijusias rizikas, bet tuo pačiu metu sukuria papildomą reguliacinę naštą ir skatina keisti veiklos modelius. Nors tai kelia tam tikrus iššūkius, ilguoju laikotarpiu tai yra žingsnis link tvarios ekonomikos ir stabilios finansų sistemos.

Žalieji finansiniai produktai

14. Kokius žalius finansinius produktus gali siūlyti/siūlo bankai ar kitos finansų institucijos?

Žalieji finansiniai produktai yra skirti finansuoti aplinkai naudingus projektus ir veiklas. Jie padeda pritraukti investicijas į atsinaujinančią energiją, energijos vartojimo efektyvumą, taršos mažinimą, tvarią infrastruktūrą ir kitas sritis, susijusias su aplinkos apsauga ir klimato kaita.

Žaliųjų finansinių produktų pavyzdžiai:

- Žaliosios obligacijos – tai skolos vertybiniai popieriai, kurių lėšos naudojamos aplinkai naudingiems projektams finansuoti. Investuotojai, pirkdami šias obligacijas, prisideda prie tvarios plėtros ir tuo pačiu gauna grąžą iš investicijų.
- Žaliosios būsto paskolos – tai paskolos, skirtos įsigyti ar renovuoti būstus, kurie paprastai atitinka aukštesnius energinio efektyvumo standartus arba atitiks po renovacijos. Tokios paskolos dažnai siūlomos palankesnėmis sąlygomis lyginant su įprastomis būsto paskolomis.
- Žalieji kreditai – paskolos, skirtos verslo įmonėms, kuriomis finansuojamos aplinkai draugiškos veiklos. Tokios paskolos gali būti naudojamos atsinaujinančios energijos projektams finansuoti, energijos vartojimo efektyvumui didinti ar taršai mažinti.
- Žalioji lizingas – tai lizingo sutartys, skirtos įsigyti aplinkai draugiškas transporto priemones, įrangą.
- Žalieji indėliai – indėliai, kurių lėšos naudojamos aplinkai draugiškiems projektams finansuoti. Kaip ir žaliųjų obligacijų atveju, investuotojai, laikydami savo lėšas tokiuose indėliuose, prisideda prie tvarių projektų plėtros ir gauna palūkanas.
- Žaliosios investicijos – investicijos į įvairius finansinius instrumentus, kurie siekia teigiamo poveikio aplinkai. Žaliai pasivadinę investiciniai produktai gali turėti labai įvairius su aplinka susijusius tikslus.

Lietuvoje žaliųjų finansinių produktų pasiūla nėra didelė, tačiau augant visuomenės susidomėjimui, aiškėjant reguliaciniams reikalavimams, jų pradeda siūlyti vis daugiau. Pvz. yra pensijų ar investicinių fondų, kurie įtraukia tvarumo aspektus į savo investavimo tikslus, bankai siūlo žaliąsias paskolas ar indėlius, įmonės – žaliąsias obligacijas.

Bet kurio žaliojo produkto atveju, jo žalumą ir realų poveikį aplinkai reikėtų vertinti ne vien tik pagal pavadinimą, o pasidomėti plačiau ir sužinoti konkrečius įsipareigojimus aplinkos atžvilgiu.

15. Kuo žaliosios obligacijos skiriasi nuo „paprastų“ obligacijų?

Žaliosios obligacijos – tai skolos vertybiniai popieriai, kurių lėšos naudojamos finansuoti aplinkosaugos projektus ir iniciatyvas. Norint išleistas obligacija vadinti žaliosiomis, nuo 2024 m. pabaigos reikės vadovautis Europos žaliųjų obligacijų standartu (angl. EU GBS) – reglamentu, kuris nustato griežtus lėšų panaudojimo, skaidrumo ir atskaitomybės kriterijus.

Svarbiausi skirtumai:

	Žaliosios obligacijos	„Paprastos“ obligacijos
Lėšų panaudojimas	Tik aplinkosaugos, kovos su klimato kaita ir pan. projektams finansuoti. Turi atitikti ES Taksonomijos reikalavimus.	Bet kokiems projektams
Skaidrumas	Reguliarus informacijos atskleidimas, kokį poveikį aplinkai daro panaudotos lėšos.	Mažiau reikalavimų
Atskaitomybė	Apie lėšų panaudojimą.	Mažiau reikalavimų
Kaina	Dėl didesnio kiekio kriterijų, kuriuos reikia įvertinti, daugiau atskleidžiamos informacijos – didesni tokių obligacijų išleidimo kaštai.	Mažesni kaštai
Užtikrinimas	Sudėtingesnis užtikrinimo procesas, nes skelbiama informacija turės būti patikrinta trečiosios šalies.	Paprastesnis išleidimo procesas
Paklausa	Tikėtinos palankesnės finansavimo sąlygos ilgalaikėje perspektyvoje dėl išaugusios paklausos.	Mažesnė lyginant su žaliosiomis obligacijomis

Svarbu pažymėti, kad Europos žaliųjų obligacijų standartas priimtas tam, kad būtų užtikrintas skaidrumas, palyginamumas ir atskleidžiamas pamatuojamas žaliomis pasivadariusių obligacijų poveikis aplinkai.

Taip pat svarbu tai, kad iki šiol nebuvo vieningos tvarių (angl. sustainable bonds) ar su tvarumu susietų (angl. sustainability-linked bonds) obligacijų vertinimo sistemos Europoje ar minimalių standartų (kokius kriterijus turėtų atitikti ir kaip lėšos turėtų būti naudojamos) tokioms obligacijoms išleisti ir naudoti tokius pavadinimus. Iki 2024 m. pabaigos Europos Komisija išleis gaires, kurios turėtų nustatyti savanorišką tokių obligacijų informacijos atskleidimo šabloną, taip užtikrinant didesnę skaidrumą šioje rinkoje.

Įmonių žalumas

16. Kaip įmonės gali įvertinti savo žalumą?

Tvarumo ataskaitų teikimo standartai (pvz., ESRS – Europos tvarumo ataskaitų teikimo standartai) nustato kriterijus, kaip atlikti reikšmingų tvarumo temų nustatymą ir atitinkamų rodiklių skaičiavimą, kad įmonės galėtų visapusiškai įvertinti tvarumo aspektus. Parengusi savo tvarumo vertinimą įmonė gali susidaryti išsamų paveikslą ne tik apie aplinkos, bet ir socialinių bei valdysenos veiksnių poveikį įmonei ir įmonės poveikį šiems veiksniams.

17. Kaip įvertinti žalius (tvarius) projektus ar įmones?

Šiuo metu egzistuoja nemažai įrankių, kuriais galima naudotis, norint įvertinti projekto ar įmonės tvarumą:

- **ES Taksonomija.** Tai klasifikavimo sistema, nustatanti konkrečius kriterijus, norint įvertinti veiklos tvarumą aplinkos atžvilgiu. ES Taksonomija taip pat įpareigoja kai kurias įmones ir finansų institucijas skelbti informaciją apie jų veiklos suderinamumą su [ES Taksonomija](#).
- **Mokslu pagrįsti (angl. science-based) metodai.** Gali būti naudojami konkrečių projektų tvarumui įvertinti tuomet, kai veiklos nėra įtrauktos į ES Taksonomiją.
- **ESG reitingai.** Nors reguliavimas, siekiant užtikrinti skaidrumą ESG reitingų teikėjų tarpe, dar tik [ruošiamas priėmimui](#), tačiau tvarumo reitingais jau dabar plačiai vadovaujamosi, siekiant palyginti įmones ar tam tikrus įmonių tvarumo aspektus. Pažymėtina, kad reikėtų išsiaiškinti konkrečius ESG reitingų sukūrimo tikslus ir kriterijus – t. y. kodėl ir kuo remiantis įmonės yra reitinguojamos.
- **Pertvarkos planai.** Įmonės, kurių veikla šiandien nėra neutrali aplinkai, bet ilguoju laikotarpiu ją bus galima transformuoti į neutralią, rengia perėjimo prie tvarios ekonomikos arba pertvarkos planus. Jiems rengti ir vertinti yra [išleistos Europos Komisijos rekomendacijos](#).

18. Kas yra pertvarkos planai (angl. transition plans), pertvarkos finansavimas (angl. transition finance)?

Pertvarkos planas – tai bendros įmonės strategijos dalis, kurioje nustatyti perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ar tvarios ekonomikos tikslai ir veiksmai, įskaitant tokius veiksmus kaip jos išmetamo šiltnamio efekto sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio mažinimas.

Pertvarkos finansavimas – investicijų, suderinamų su pertvarka ir padedančių ją vykdyti, finansavimas. Tai gali būti investicijos į portfelius, susietus su Europos Sąjungos (ES) klimato lyginamaisiais indeksais, į kriterijus atitinkančią ES Taksonominę veiklą, į įmones ar ekonominę veiklą, kurie turi patikimus pertvarkos planus ar siekiančius patikimų moksliskai pagrįstų tikslų.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD) yra paskelbusi [gaires apie pertvarkos planus](#), Tarptautinė tvaraus finansavimo platforma siūlo [pertvarkos finansavimo principus](#), o Europos komisija [skelbia rekomendacijas dėl pertvarkos planų ir finansavimo](#).

19. Kaip tvarumo temos integravimas į įmonės verslo modelį gali paveikti įmonės riziką ir pelningumą?

Tvarumo temų integravimas į įmonės verslo modelį gali turėti reikšmingą poveikį įmonės rizikai ir pelningumui, o atsižvelgiant į rinkos tendencijas, tvarumo integravimas tampa labiau ne socialiai atsakingo pasirinkimo demonstravimu, bet būtinybe, siekiant išlaikyti konkurencingumą ilguoju laikotarpiu.

Ilguoju laikotarpiu įmonės atsižvelgdamos į tvarumo rizikas (pvz. į gamtos reiškinius, sukkeliamus klimato kaitos pokyčių, rizikas, susijusias su naujais reguliaciniais tvarumo reikalavimais) gali užtikrinti efektyvesnį rizikų valdymą, tvaresnį ir efektyvesnį veiklos modelį. Tvarumo principų integravimas padeda įmonėms sumažinti išlaidas dėl efektyvesnio išteklių naudojimo, neigiamo poveikio aplinkai mažinimo, taip pat padeda išvengti potencialių baudų, finansavimo apribojimų ir stiprina reputaciją bei gali atverti naujas rinkos galimybes.

Trumpuoju laikotarpiu tai pareikalaus tvarumo kompetencijų ir įgūdžių užtikrinimo – investicijų į žmogiškąjį kapitalą. Pradedant siekti tam tikrų tvarumo ar neutralumo klimatui tikslų, reikės ir tvarių investicijų – tai gali lemti didesnes įmonės išlaidas.

20. Ar tvarumas gali būti pelningas?

Nors pradinės investicijos į tvarumo iniciatyvas gali atrodyti didelės, ilgai jos gali padėti įmonei sutaupyti, padidinti pajamas ir sukurti tvirtą pagrindą įmonės veiklai bei prekės ženklo vertę.

Tvarumas finansų rinkose jau yra tapęs svarbiu kriterijumi daugeliui investuotojų, ieškančių ne tik finansinės grąžos, bet ir norinčių prisidėti prie teigiamo poveikio aplinkai ir visuomenės gerovei. Tvarūs (žali) finansiniai produktai kuriami tam, kad būtų finansuojami projektai, veiklos darančios teigiamą poveikį aplinkai ir visuomenei, kartu gaunant grąžą investuotojams. Taigi bendrai, tvarumo pelningumą galima vertinti ne vien kaip tiesiogiai gaunamą grąžą, bet ir kaip sukuriamą naudą aplinkai ir visuomenei.

Pvz.: tvarūs investiciniai fondai dažnai investuoja į įmones, kurios veikia atsakingai aplinkos, socialinėje ir valdysenos srityse, o tai gali sumažinti portfelio riziką ir sumažinti grąžos svyravimus, o investicijos į naujas žalias technologijas gali suteikti didelę grąžą, pasinaudojant kylančiomis galimybėmis.

ES Taksonomija ir DNSH principas

21. Kas yra ES „žalioji“ Taksonomija ir ką reikia padaryti, norint ją atitikti?

Europos Sąjungos (ES) Taksonomija – tai tiesioginio taikymo teisės aktas priimtas ES (Reglamentas Nr. 2020/852), kuriuo sukurta klasifikavimo sistema ir konkretūs kriterijai, leidžiantys pamatuoti ekonominių veiklų žalumą (tvarumą) aplinkos atžvilgiu. Ja sukurta vieninga vertinimo sistema, kuri padeda investuotojams ir įmonėms nustatyti aplinką tausojančias ekonomines veiklas, investicijas ir, ta informacija remiantis, priimti sprendimus.

Taksonomija numato labai konkrečius žingsnius, kaip įvertinti, ar veikla yra žalia: veikla turi svariai prisidėti prie bent vieno iš 6 aplinkos ir klimato tikslų, nedaryti reikšmingos žalos nei vienam iš likusių tikslų (angl. „do no significant harm“, DNSH) ir atitikti nustatytas būtinąsias apsaugos priemones (angl. minimum safeguards).

Daugiau informacijos bei naudingas nuorodas apie šį reglamentą ir jo taikymą galite rasti [Žaliųjų finansų instituto parengtame aprašyme](#).

22. Kas yra DNSH principas?

Bet kokie žmogaus veiksmai yra susiję su tam tikru poveikiu aplinkai, kuris gali būti teigiamas, neutralus ar neigiamas. Siekiant išsaugoti mūsų planetą ateities kartoms, labai svarbu jau šiandien veikti taip, kad mažintume neigiamą poveikį ir nedarytume reikšmingos žalos (angl. Do No Significant Harm, DNSH) mus supančiai aplinkai. DNSH – naujas principas, kuriuo siekiama apsaugoti aplinką ir užtikrinti, kad ES finansuojami projektai būtų tvaresni. Šis principas remiasi mokslu pagrįstais kriterijais ir suteikia įrankį skirtą įvertinti projektų poveikį aplinkai.

DNSH principas buvo suformuluotas kartu su ES tvarumo (žaliojo kurso) tikslais. ES, siekdama pereiti prie klimatui neutralios ekonomikos iki 2050 m., sukūrė ir 2020 m. patvirtino [ES Taksonomija](#) – klasifikavimo sistemą, leidžiančią įvertinti veiklų tvarumą aplinkos atžvilgiu ir joje, kaip vieną iš kriterijų, aprašė šį naują principą ir jo taikymą. Reikalavimas, kad ES investicijos neturėtų daryti reikšmingos žalos aplinkai šiuo metu taikomas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis finansuojamiems [„Naujos kartos Lietuva“ plano](#) ir 2021-2027 m. [Europos Sąjungos fondų investicijų programos](#) projektams.

23. Kokiems aplinkos tikslams taikomas DNSH principas

DNSH principas reikalauja nedaryti reikšmingos žalos 6 aplinkos tikslams.

2 klimato tikslams:

- **klimato kaitos švelninimui** (pvz. projektai neturėtų didinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų),
- **prisitaikymui prie klimato kaitos** (pvz. projektai, keičiantis klimatui (karščio bangos, sausros, liūtys ir pan.) neturėtų kenkti žmonėms, gamtai ar turtui),

ir 4 aplinkos tikslams:

- **tausaus vandens ir jūrų išteklių naudojimui ir apsaugai** (pvz. projektai neturėtų be reikalo eikvoti vandenį, bloginti vandens telkinių būklę),
- **perėjimui prie žiedinės ekonomikos** (pvz. projektai neturėtų skatinti atliekų susidarymo, turi būti skatinamas medžiagų pakartotinis naudojimas),
- **taršos prevencijai ir kontrolei** (pvz. turėtų nedidinti oro, vandens ar dirvožemio taršos),
- **biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugai ir atkūrimui** (pvz. neturėtų kenkti gyviems organizmams, ekosistemoms).

24. Kodėl reikalaujama atitikti DNSH principą net ir nesiekiant atitikimo ES Taksonomijai?

ES Taksonomija nustatyti kriterijai, siekiant įrodyti, kad veikla ar investicija yra žalia. Visgi svarbu pabrėžti, kad siekiant tai užtikrinti, keliami aukšti reikalavimai. Europos Komisija, nustatydama ES fondų (Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir 2021-2027 ES fondų investicijų programos) finansavimo taisykles, nustatė sąlygą, kad finansuojamos veiklos, vykdomos investicijos neturėtų daryti reikšmingos žalos aplinkai – t. y. numatė minimalius reikalavimus tam, kad veikla būtų bent jau nekenkianti aplinkai, todėl įmonėms, siekiančioms gauti finansavimą iš šių priemonių, reikės užtikrinti DNSH principo laikymąsi.

25. Kokioms įmonėms aktualus DNSH principas ir kiek reikės papildomų pastangų įgyvendinant šį principą?

DNSH taikymas šiuo metu yra privalomas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (angl. Recovery and Resilience Facility, RRF) lėšomis finansuojamiems „Naujos kartos Lietuva“ ir 2021-2027 ES fondų Investicijų programos projektams ir nepriklauso nuo įmonės ar organizacijos dydžio – taikomas visiems viešojo ir privataus sektoriaus subjektams.

Kiek įmonei reikės pastangų užtikrinti DNSH principo laikymąsi gali priklausyti nuo kelių veiksnių:

- verslo strategijos (tos įmonės, kurios į savo verslo modelį jau yra įsitraukusios tvarumo klausimus pastangų reikės įdėti mažiau),
- veiklos pobūdžio (tos įmonės, kurios planuoja investuoti į infrastruktūros projektus, turės atitikti griežtesnius, iš ES direktyvų ir reglamentų kylančius, reikalavimus),
- nuo turimos projektų įgyvendinimo patirties (įmonės, kurios turi daugiau išteklių ir žinių (žmogiškųjų, organizacinių, materialinių) bei projektų įgyvendinimo patirties, tikėtina gebės greičiau pritaikyti DNSH).

Svarbu pažymėti, kad dalis reikalavimų bus padengti jau esančių teisės aktų reikalavimų (pvz. gavus statybos leidimą, įsigyjant sertifikuotą įrangą ar gavus licenciją, kurie atitinka aukštesnius ES standartus).

26. Kodėl DNSH principas svarbus ir kuo verslui gali būti naudingas jo laikymasis?

Šis principas aktualus visiems viešojo ir privataus sektoriaus subjektams, kurie siekia įgyvendinti Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis finansuojamo „Naujos kartos Lietuva“ plano ir 2021–2027 ES fondų Investicijų programos projektus, kadangi kiekvienas projektas, kuriam norima gauti finansavimą, turės atitikti DNSH principą **viso projekto įgyvendinimo metu ir po projekto įgyvendinimo pabaigos**.

DNSH principo laikymasis ne tik atveria duris į ES finansavimą, suteikiantį galimybę plėtoti inovatyvius, aplinkai draugiškus projektus, bet ir į lengviau prieinamą papildomą finansavimą iš kitų šaltinių (pvz. kredito įstaigų, investuotojų). Įvairius tvarumo kriterijus, atrenkant finansuotinus projektus jau taiko dauguma finansų rinkos dalyvių, o DNSH principas yra vienas iš ES Taksonomijos kriterijų, padedančių įvertinti ar veikla laikytina „žalia“ (daugiau informacijos apie kitus kriterijus [rasite čia](#)).

Pažymėtina, kad tvarumo principų taikymas gerina verslo įvaizdį, gali padėti sumažinti išlaidas, padėti užtikrinti atitikimą teisės aktų reikalavimams ir prisidėti prie teigiamo poveikio aplinkai bei didinti konkurencingumą.

27. Kaip žinoti, ar planuojamas įgyvendinti projektas atitiks DNSH reikalavimus?

Visos veiklos, numatytos finansuoti [Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės \(„Naujos kartos Lietuva“ plano\)](#) ir 2021–2027 m. [Europos Sąjungos fondų investicijų programos lėšomis](#), buvo įvertintos, kaip nedarančios reikšmingos žalos visiems 6 aplinkos tikslams (susipažinti su atliktais šių dviejų finansavimo šaltinių DNSH vertinimais galite čia: [„Naujos kartos Lietuva“ planas](#) ir [2021–2027 ES fondų investicijų programa](#)).

Rengiant projektą ir planuojant veiklas svarbiausi žingsniai:

- Planuojant veiklas, pirmiausia reikia susipažinti su minėtuose DNSH vertinimuose konkrečioms veikloms taikomais DNSH reikalavimais.
- Aiškiai identifikuoti projekto veiklas, numatyti, ką konkrečiai planuojama finansuoti projekto lėšomis. Tais atvejais, kai planuojama investuoti į švietimo, socialines, mokymo, konsultacines ir pan. veiklas, projektas gali būti priskirtinas kaip nedarantis reikšmingos žalos nei vienam iš 6 aplinkos tikslų ir dokumentai neteikiami. Tais atvejais, kai investuojama į infrastruktūros kūrimą, plėtojimą, transporto priemonių įsigijimą, projektai turės atitikti atliktuose vertinimuose (nepriklausomai nuo sektoriaus, kuriame veikia įmonė) nustatytus reikalavimus ir papildomai teikiami atitikimą DNSH įrodantys dokumentai.
- Įsitikinti, kad planuojama įgyvendinti veikla nepatenka į draudžiamų finansuoti veiklų sąrašą, (naudojamos medžiagos nepatenka į draudžiamų naudoti medžiagų sąrašą ir t.t.) (informacija pateikta kvietimo teikti paraišką dokumentacijoje).
- Išsiaiškinti, kokie savivaldybės ir (ar) valstybės išduodami leidimai taikytini konkrečiai projekte numatyti veiklai (pavyzdžiui, kai projekte numatyta statybos darbai, reikia išsiaiškinti, ar konkrečiu atveju reikalingas statybos leidimas ir kt.).
- Planuoti diegti tik ES standartus atitinkančią įrangą, pasirūpinti reikalingomis licencijomis bei sertifikatais.
- Naudoti tik ES standartus atitinkančias medžiagas.

- Užpildyti su kvietimo dokumentacija pridedamas DNSH atitikties vertinimo anketas, rinkti atitiktį DNSH reikalavimams patvirtinančius dokumentus (sertifikatus, įrangos techninę specifikaciją, leidimus ir kt.).

28. Kokie dokumentai gali padėti pagrįsti, kad projektas atitinka DNSH principą?

Tais atvejais, kai planuojama investuoti į švietimo, socialines, mokymo, konsultacines ir pan. veiklas, projektas gali būti priskirtinas kaip nedarantis reikšmingos žalos nei vienam iš 6 aplinkos tikslų ir dokumentai neteikiami.

Tais atvejais, kai įgyvendinant projektą, numatoma statyti, modernizuoti, rekonstruoti pastatą, inžinerinius statinius, įsigyti įrangą, diegti technologines (gamybos) linijas (pvz., gamybos pajėgumams plėsti skirta gamybos linija pramonės įmonėje) pagrindžiantys dokumentai:

- projekto vykdytojo deklaracija, patvirtinanti, kad projektas nedarys reikšmingos žalos visiems 6 aplinkos tikslams,
- valstybinių ir (arba) savivaldybės atitinkamų institucijų išduotos pažymos, leidimai vykdyti veiklą (jeigu tai yra privaloma konkrečiai veiklai pagal LR teisės aktus),
- pirkimo dokumentai, techninės specifikacijos,
- statybą leidžiantys dokumentai, statybos užbaigimo dokumentai (kai privaloma pagal LR teisės aktus),
- planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas ([PAV](#)) (kai privaloma pagal LR teisės aktus),
- statybinių atliekų tvarkymo planas (kai privaloma pagal LR teisės aktus),
- sertifikatai, licencijos, patvirtinantys, kad projekte planuojama įsigyti įrangą, įrenginiai atitinka ES arba tarptautinius standartus (pvz., ISO),
- nustačius neigiamo poveikio aplinkai riziką, turi būti pateikiami priemonių, kuriomis būtų švelninamas (mažinamas, kompensuojamas) projekto neigiamas galimas poveikis, planas arba turi būti pateikiamas patvirtinimas, kad tos priemonės jau yra įgyvendintos,
- kiti dokumentai (pvz., investicijų į infrastruktūrą klimatosauginio tinkamumo vertinimas (angl. climate proofing)).

Pažymėtina, kad kiekvieno projekto atveju, DNSH patvirtinantys dokumentai gali skirtis.

29. Kas nutiks, jeigu veikla, kuriai siekiama gauti finansavimą iš ES fondų, neatitiks bent vieno iš DNSH kriterijų?

Bet kokia veikla daro tam tikrą poveikį aplinkai, kuris gali būti mažinamas arba didinamas tam skirtomis priemonėmis. Tuo atveju, kai įvertinama, kad planuojama įgyvendinti veikla gali neatitikti arba neatitinka bent vieno iš DNSH kriterijų, turi būti numatomos konkrečios priemonės, veiksmų planas, kaip neigiama žala bus kompensuojama arba bus sumažinamas neigiamas poveikis.

30. Jeigu organizacijos/įmonės vykdomas projektas atitinka DNSH principą arba organizacija/įmonė vykdo Taksonomijos kriterijus atitinkančią veiklą (angl. Taxonomy-aligned) ar įmonė irgi laikytina žalia?

Nebūtinai. Tiek DNSH principas, tiek ir Taksonomijos kriterijai kalba apie konkrečias ekonomines veiklas ir tai nereiškia, kad visos įmonės veikla yra tvari (žalia).

Pirma, tam, kad įmonės veiklą būtų galima laikyti žalia, turi būti daromas teigiamas poveikis aplinkai, tuo pat metu nedaroma reikšminga žala kitiems aplinkos tikslams (DNSH) bei užtikrinamos būtinosios apsaugos priemonės. Keli pavyzdžiai:

- naftos produktus gaminanti įmonė nebus laikoma žalia vien todėl, kad įsirengė saulės elektrinių parką,
- transporto įmonė, įsirengusi vėjo jėgainių parką, tačiau kaltinama pažeidimais dėl darbuotojų teisių ar korupcijos, taip pat neatitiks tvarios veiklos pagal ES Taksonomiją apibrėžimo.

Antra, įmonės poveikį aplinkai gali padėti įvertinti keli jos veiklos kriterijai: pajamų (angl. revenue), kapitalo išlaidų (angl. CapEx) ir operacinių išlaidų (angl. OpEx) dalis į ES Taksonomijos kriterijus atitinkančias veiklas (dalis veiklų gali būti žalios, dalis – ne), parengta tvarumo ataskaita, kuri išsamiai atskleis įmonės daromus reikšmingus poveikius tiek aplinkos, tiek ir socialinėje bei valdysenos srityse (arba ESG).

Žaliųjų finansų institutas gali suteikti ekspertinę pagalbą, mokymus ir konsultacijas pradėjus domėtis DNSH principu.